

Finansuojama pagal Europos Komisijos "Teisių, lygybės ir pilietybės programą 2014-2020"

„ES NEDISKRIMINAVIMO TEISĖS TAIKYMAS“ ĮRODINĖJIMO PAREIGA IR TEISĖ SUSIPAŽINTI SU ĮRODYMAIS

CLAIRE McCANN
cm@cloisters.com

ĮVADAS:
„Tas, kas kažką
teigia, privalo tai
ir įrodyti!“:

- Paprastai įrodinėjimo pareiga tenka skundą arba kaltinimus pateikiančiam asmeniui.
- Diskriminacijos psichologija = ne daug kas pripažįsta ją esant, net ir patys sau!

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Kodėl turėtų
būti perkelta
įrodinėjimo
pareiga?

- ✓ Paslėpta diskriminacija
- ✓ Nepripažįstamos išankstinės nuostatos
- ✓ Nesąmoningas šališkumas
- ✓ Didžioji įrodymų dalis bus darbdavio rankose.
- ✓ Tegul darbdavys įrodo, kad diskriminacijos nebuvo.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Būtinai
palyginamieji:

- Norint įrodyti diskriminaciją, būtina turėti palyginamuosius → privalo būti tokie, kaip (kažkas, kurio aplinkybės yra tapačios arba iš esmės nesiskiria, tačiau neturi saugomų požymių)
- Faktinis palyginamasis = „P“ reikės įrodymų, kaip konkrečiai su juo buvo pasielgta
- Hipotetinis palyginamasis = „P“ reikės įrodymų, kaip su kažkuo būtų buvę pasielgta toje pačioje situacijoje
- Kas turi šiuos įrodymus?

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Įrodinėjimo pareigos perkėlimo svarba ES nediskrimina- vimo teisėje:

- Paprastais žodžiais tariant, ES substantyviosios teisės į lygybę yra beprasmės, jeigu nėra grindžiamos įrodymų ir procedūrų normomis, padedančiomis asmeniui pasinaudoti tomis teisėmis (**efektyvumo principas**)
- Tikriausiai, pačios svarbiausios normos yra susijusios su įrodinėjimo pareiga ir galimybe susipažinti su įrodymais.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Įrodinėjimo pareigos perkėlimo ištakos

- **Danfoss** byla 109/98 [1989] ECR 3199
- **Enderby** byla C-127/92 [1993] ECR I-5535

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Įrodinėjimo pareigos perkėlimo ištakos....

- **Danfoss** ir **Enderby** buvo su vienodu užmokesčiu susijusios bylos, kuriose įrodinėjimo pareiga buvo perkelta darbdaviui, turėjusiam įrodyti, kad vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus buvo galima objektyviai pateisinti, kai:

- i. moterims darbuotojoms buvo mokamas vidutiniškai mažesnis užmokestis nei vyrams ir kad tokį rezultatą lėmusi užmokesčio sistema buvo visiškai neskaidri (**Danfoss**)
- ii. reikšmingi ir svarūs statistiniai duomenys parodė, kad pagal kolektyvinių darbo sutarčių sistemą dirbančiųjų moterų grupei buvo mokamas mažesnis užmokestis nei dominuojančioms vyrų darbuotojų grupėms (**Enderby**)

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

ES direktyvos:

- Pirmoji direktyva, konkrečiai nagrinėjusi įrodinėjimo pareigos perkėlimo klausimą – **Įrodinėjimo pareigos direktyva 97/80/EB** (iš esmės skirta tik diskriminacijai dėl lyties, kurios nebuvo prašoma įgyvendinti iki 2001 m. sausio 1 d.
- Šią direktyvą pakeitė:
 - i. **Rasių lygybės direktyva 2000/43/EB** (įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės)
 - ii. **Direktyva 2000/78/EB** (nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus religijos arba įsitikinimų, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos atžvilgiu)
 - iii. **Direktyva 2006/54/EB** (nauja redakcija) (vis dar tik diskriminavimas dėl lyties)

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Įrodinėjimo
pareigos
direktyva -
18
konstatuojamoji
dalis:

- Veiksminga bendruomenės teisių teisinė apsauga *prieš* nacionalinės procedūros autonomijos bendrąją normą:

kadangi Europos Bendrijų Teisingumo Teismas nusprendė, kad taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos turi būti koreguojamos, kai susiduriama su prima facie diskriminacijos byla, ir kad siekiant veiksmingo vienodo požiūrio principo įgyvendinimo įrodinėjimo pareiga turi būti taikoma atsakovui, kai pateikiami tokios diskriminacijos įrodymai;

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Direktyva
(nauja
redakcija) (30
konstatuoja-
moji dalis):

Užtikrinant veiksmingą vienodo požiūrio principo įgyvendinimą, svarbus vaidmuo tenka taisyklių dėl įrodinėjimo pareigos priėmimui. Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl to reikėtų numatyti nuostatą, skirtą užtikrinti, kad prima facie diskriminacijos bylos atveju įrodinėjimo pareiga atitektų atsakovui <...> Faktus, pagal kuriuos galima daryti prielaidą, jog buvo <...> diskriminuojama, įvertina kompetentingos nacionalinės institucijos pagal nacionalinės teisės aktus ar praktiką.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

1 etapas:

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad **jeigu ieškovai teisme** arba kitoje kompetentingoje institucijoje nurodo faktines aplinkybes, iš kurių galima „daryti prielaidą“ apie buvusią tiesioginę arba netiesioginę diskriminaciją, tada jau atsakovui tenka pareiga <....>

→ Daryti prielaidą ≠ nuspręsti (generalinio advokato Kolkott nuomonė **Belov** byloje C-394/11, 91 p.)

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

2 etapas:

<....> ieškovui pateiktas faktines aplinkybes, kurių pagrindu galima daryti prielaidą apie buvusią diskriminaciją, **būtent atsakovui tenka pareiga įrodyti, kad vienodo požiūrio principas nebuvo pažeistas.**

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Teismo vaidmuo praktikoje....

- Iš kokių faktinių aplinkybių galima „daryti prielaidą“ apie buvusią diskriminaciją?
- Įrodymų rinkimas: teisėjo vaidmuo
- Išvadų darymas
- **Kelly prieš National University of Ireland** byla C-104/10
- **Meister prieš Speech Design CarrierSystems GmbH** byla C-415/10
- **RB –prieš - BA** [2006] IRLR 473

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

„1 etapo“ įrodymai:

Firma Feryn NV byla C-54/07

- ✓ Išankstinis darbdavio pareiškimas, kad jis neįdarbins tam tikrai etninei mažumai priklausančių darbuotojų *„gali būti laikomi aplinkybėmis, dėl jų pobūdžio leidžiančiomis daryti prielaidą apie (vis dar egzistuojančių) diskriminuojančių įdarbinimo politiką“*

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Firma Feryn NV „klientų pageidavimai“

Pareiškimai, kuriuos, kaip teigiama, yra padaręs įmonės direktorius:

„Ne vien tik imigrantai įsilaužia. Nedrįsčiau taip sakyti, nesu rasistas. Belgai lygiai taip pat įsilaužia į žmonių namus. Tačiau žmonės akivaizdžiai yra įsibaiminę. Todėl dažnai žmonės sako: „jokių imigrantų“. Privalau įsiklausyti į savo klientų pageidavimus. Jeigu jūs sakote, kad „noriu konkretaus produkto, arba noriu, kad jis būtų būtent toks ir ne kitoks“, į ką aš atsakau „neketinantį to daryti ir atsiųsti šiuos žmones“, tada Jūs sakote „man nereikia šių durų“. Tada aš pats išstumi save iš verslo. Privalome atsižvelgti į klientų pageidavimus. Tai nėra mano problema. Ne aš sukūriau šią problemą Belgijoje. Noriu, kad mano įmonei sektųsi ir noriu pasiekti mūsų apyvartą metų pabaigoje, o kaip man tai padaryti? Privalau daryti taip, kaip nori klientas!“

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

1 etapo įrodymai.....

Asociata ACCEPT prieš Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii byla C-81/12

- ✓ Steaura Cucuresti futbolo klubo akcininkas pareiškė, kad jis nepasamdys į komandą homoseksualaus žaidėjo.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Nors šiuos pareiškimus pasakė kažkoks asmuo, negalėjęs įpareigoti darbdavio priimti įdarbinimo sprendimus, ESTT nusprendė, kad tai yra nesvarbu:

ACCEPT byla:

- „darbdavys atsakovas negali paneigti, jog egzistuoja aplinkybių, leidžiančių daryti prielaidą, kad jis vykdo diskriminacinę įdarbinimo politiką, vien nurodęs, kad pareiškimus, kurie leidžia daryti išvadą dėl homofobinės įdarbinimo politikos, padarė asmuo, kuris, nors ir teigia, kad vykdo svarbų vaidmenį valdant šį darbdavį, ir, atrodo, kad taip yra, teisiškai negali jo įpareigoti įdarbinimo srityje<...>“.
- Tai, kad toks darbdavys „aiškiai neteigė nepritariantis nagrinėjamiems pareiškimams, yra aplinkybė, į kurią būtų nagrinėjanti institucija gali atsižvelgti visapusiškai vertindama faktus“.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

2 etapo įrodymai:

- Darbdavys privalo „pateikti įrodymus, kad jis nepažeidė vienodo požiūrio principo“
- Iš darbdavio nereikalaujama įrodyti, kad kažko nebuvo
- Iš darbdavio reikalaujama pateikti nekaltą paaiškinimą
- **ACCEPT** – su diskriminacija nesusijusios aplinkybės: nepadaryta nepritariančio pareiškimo; gerosios praktikos įrodymai; objektyvūs atrankos kriterijai.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Kas NĖRA
atsakymas:

- Darbdavio logika arba motyvas: **R** **prieš Immigration Officer at Prague Airport** [2005] 2 AC 1
- Stereotipinės prielaidos apie saugomą požymį: **CHEZ** Case C-83/14

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Galimybė
susipažinti
su
įrodymais:

Kelly byla C-104/10 (34 p.):

<...>nors direktyvos 97/80 4 straipsnio 1 dalyje asmeniui, kuris laiko save nukentėjusiu dėl to, kad jo atžvilgiu nebuvo laikytasi vienodo požiūrio principo, konkrečiai nenumatyta teisė susipažinti su informacija, kad jis galėtų įrodyti „faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą, kad buvo tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija“ pagal šią nuostatą, vis dėlto negalima atmesti tikimybės, kad atsakovo atsisakymas suteikti informaciją siekiant įrodyti tokias faktines aplinkybes gali sukelti pavojų, kad bus pakenkta šia direktyva siekiamo tikslo įgyvendinimui, ir taip, be kita ko, ši nuostata taptų neveiksminga.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Meister byla C-415/10:

Galimybė
susipažinti su
įrodymais
(nacionalinės
procesinės
normos):

Dėl šios priežasties nustatant faktus, leidžiančius preziumuoti tiesioginę ar netiesioginę diskriminaciją, reikia įsitikinti, kad atsakovo atsisakymas suteikti informacijos nesutrukdys įgyvendinti direktyvomis 2000/43, 2000/78 ir 2006/54 siekiamus tikslus.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Taikymas
praktikoje
(1 etapas):

PIRMA: nustatyti pirmines faktines aplinkybes:

- i. faktines aplinkybes, sudarančias skundo pagrindą (kurios apimtų ir palyginimui aktualias bet kokias aplinkybes)
- ii. faktines aplinkybes ir netiesioginius įrodymus
- iii. aktualius statistinius įrodymus

KITAS ŽINGSNIS: remiantis surinktais faktais, padaryti tinkamas išvadas

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

1 etapas: ko
reikia
įrodinėjimo
pareigai perkelti?

Prielaida ≠ išvadai (**Belov**)

bet

➤ neigiamas požiūris + vien tik saugomas požymis → pareiga NĖRA perkeliama (**CHEZ**)

nors

➤ galėtų pakakti įrodymų, leidžiančių daryti prielaidą apie stereotipais arba išankstinėmis nuostatomis grindžiamą praktiką (**CHEZ**)

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

AČIŪ!

CLAIRE McCANN
cm@cloisters.com

www.cloisters.com